

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY

**Instruktivní tvorba Ilji Hurníka a její pedagogické
rysy**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Iva Jankovská

Hudba se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Doc. MgA. Jiří Bezděk, Ph.D.

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 25. 3. 2016

vlastnoruční podpis

Děkuji zejména Doc. MgA. Jiřímu Bezděkovi, Ph.D. za odborné vedení a řadu cenných rad a věcných připomínek při zpracování této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Kateřině Kusé, která mi vyšla vstříc a byla mi nápomocna nejen během realizace výzkumu. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu a trpělivost při vypracování této bakalářské práce.

1. Obsah

1.	Obsah.....	1
2.	Úvod.....	3
3.	Teoretická část.....	4
3.1.	Základní pojmy.....	4
3.1.1.	Pedagog	4
3.1.2.	Základní školy	4
3.1.3.	Metody vyučování	4
3.1.4.	Realizace vyučovacích metod	4
3.1.5.	Druhy metod.....	5
3.1.6.	Hudební výchova na českých ZŠ	6
3.2.	Činnosti žáků	6
3.3.	Učební pomůcky a jejich využití.....	7
3.4.	Hudební vývoj dítěte.....	7
3.4.1.	Vnitřní determinanty hudebního vývoje člověka	7
3.4.2.	Vnější determinanty hudebního vývoje člověka	8
3.5.	Instruktivní tvorba	8
3.6.	Ilja Hurník.....	9
3.6.1.	Život	9
3.6.2.	Přehled díla.....	11
3.6.3.	Rozbor díla	17
4.	Empirická část.....	25
4.1.	Orientace výzkumu	25
4.2.	Výzkumný cíl	25
4.3.	Výzkumné otázky	25
4.4.	Metodologie výzkumu	26
4.4.1.	Test	26
4.4.2.	Testové úlohy	27
4.5.	Charakteristika výzkumného souboru	29

4.6.	Výzkumný soubor.....	29
4.7.	Metoda sběru dat	29
4.8.	Průběh sběru dat	29
5.	Prezentace výsledků	31
6.	Diskuse.....	33
7.	Závěr	34
8.	Resumé	35
9.	Seznam použité literatury a pramenů	36
10.	Seznam obrázků.....	38
11.	Seznam příloh	39
12.	Přílohy.....	I

2. Úvod

Tato práce pojednává o pedagogické činnosti českého skladatele a hudebního pedagoga Ilji Hurníka.

Poprvé jsem se s osobností a tvorbou Ilji Hurníka seznámila už na Střední pedagogické škole v Mostě při metodické hodině Hudební výchovy. Paní profesorka nám pustila nahrávky z cyklu Umění poslouchat hudbu. Všichni jsme se zaposlouchali, během poutavého líčení začala naše fantazie ihned pracovat.

Ilja Hurník si mě během pár okamžiků získal. Ve svých příbězích a pohádkách spojuje běžné životní situace s hudebním světem. Své vyprávění pokaždé podává velice podnětně, vtipně a hravě, takže mu rozumí jak nejmenší posluchači, tak i dospělí. Každý se učí poznávat hudbu hravou formou na základě názorných příkladů. Hlavně díky tomu je člověk schopen si snadněji osvojit mnoho vědomostí a poznatků, aniž by si musel vštěpovat jakákoli skripta nebo pročítat učebnice.

Myslím si, že prožitek je nejdůležitější ingrediencí k probuzení zájmu o uměleckou problematiku a přesně z tohoto principu vychází i Ilja Hurník. V dnešní době je náročné dohledat tak kvalitní díla, jež by pomohla dětem vybudovat si hodnotný vztah k hudbě a díky nimž by si mohly osvojit základní hudební poznatky. Současnost je řízena médií, která většinou negativně ovlivňují jak hudební vkus dětí, tak jejich postoj k hudbě. Vzhledem k tomu, že dnes děti bohužel využívají spíše internetové zdroje, myslím si, že nemají valnou šanci se dostat k takovéto tématice. Ta má ale, podle mého názoru, nadčasový charakter.

Zpětně jsem litovala, že jsem jeho díla nepoznala dříve. Jeho všestrannost a kreativita mě zaujala natolik, že jsem se rozhodla šířit jeho náměty a dílo v pedagogické praxi. Proto se v této práci zaměřím na aplikování tvorby Ilji Hurníka v současném školství přímo ve vyučovacích hodinách.

Budu se snažit zjistit, v jakém měřítku jsou schopny Hurníkovy metody zapůsobit na děti různých věkových skupin na základní škole.

3. Teoretická část

3.1. Základní pojmy

3.1.1. Pedagog

Pedagog (rodič, učitel, vychovatel, lektor, kulturní pracovník, vedoucí pracovník) je v celém výchovně-vzdělávacím procesu činitelem, který nese společenskou zodpovědnost za jeho účinnost a úspěšnost. Je jeho iniciátorem i organizátorem a současně hodnotí dosahované výsledky. Koncipuje obsah výchovně-vzdělávací činnosti ve shodě s výchozími pedagogickými dokumenty, provádí vstupní, průběžnou i výstupní diagnózu forem a metod výchovně-vzdělávací skupiny, rozhoduje o nasazení vhodných prostředků, forem a metod výchovně-vzdělávacího působení, vyhodnocuje dosahované výsledky a vhodně modifikuje výchovný proces ve shodě s věkovými a individuálními zvláštnostmi vychovávaných jedinců a skupin a s přihlédnutím k podmínkám, za kterých se výchova koná.¹

3.1.2. Základní školy

Základní školy jsou instituce, ve kterých většina populace získává základní vzdělání a plní povinnou školní docházku. Byly znovu prodlouženy na devět let, stejně jako dříve se dělí na první a druhý stupeň. Dle zákona je možno zřídit i základní školy, které nemají všechny ročníky. V případě potřeby (pro děti sociálně znevýhodněné a pro děti, u nichž lze předpokládat, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj) lze zřizovat přípravné třídy základní školy.²

3.1.3. Metody vyučování

Metoda (z řeckého *methodos*) znamená cestu nebo postup. Vyučovací metody jsou způsoby předávání a osvojování vědomostí, dovedností a způsobilostí. Prostřednictvím metod se uskutečňuje vazba cíle a obsahu pedagogického procesu s jeho výsledkem, který je dán změnami ve vědomostech, dovednostech a postojích žáků. Stupeň korelace mezi cílem a výsledky ukazuje mimo jiné i účinnost použitých metod.³

3.1.4. Realizace vyučovacích metod

Metody se realizují v procesu osvojování konkrétního obsahu, jsou spjaté se specifikou vyučovacímho předmětu a konkrétními didaktickými úlohami. Učitel musí být s různými vyučovacími metodami dostatečně obeznámen, aby mohl v konkrétní situaci volit jejich optimální kombinaci. Ve vyučovacím procesu se mohou různé metody střídat nebo uplatňovat souběžně. Volba vyučovacích metod závisí na řadě faktorů, které musí

¹ JŮVA, Vladimír. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-85931-95-8. s. 55

² VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011, 456 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9. s. 88

³ ŠVARCOVÁ, Iva. *Základy pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství VŠCHT, 2005. ISBN 9788070805732. s. 179

učitel vzít v úvahu již při přípravě vyučovací hodiny (úroveň žáků, vybavení školy a třídy aj.).⁴

3.1.5.Druhy metod

Z gnoseologického hlediska můžeme metody třídit podle logičnosti postupu ve vyučování:

- 1) analytická metoda - postupuje od celku k částem, zkoumá jednotlivé složky a vlastnosti předmětů a jevů; pomáhá pronikat k podstatě jevů;
- 2) syntetická metoda - sleduje opačný postup, od částí k celkům, logicky spojuje jednotlivé složky (komponenty) do systémů vztahů; ve vyučovacím procesu doprovází a doplňuje metodu analytickou;
- 3) induktivní metoda - postupuje od jednotlivých faktů ke všeobecným pojmům, pravidlům, zákonům, induktivní metoda se vyznačuje konkrétností a názorností;
- 4) deduktivní metoda - postupuje od obecných pojmů, pravidel a zákonů k jejich aplikaci na konkrétních příkladech a jevech;
- 5) genetická metoda - vysvětluje jevy ve vývoji a v návaznosti, využívá analyticko-syntetických a induktivně-deduktivních postupů výkladu;
- 6) srovnávací metoda - porovnává jednotlivé znaky a vlastnosti předmětů a jevů;
- 7) dogmatická metoda - podává určitá pravidla bez vysvětlení a zdůvodnění.

Z procesuálního hlediska lze vyučovací metody třídit na:

- 1) expoziční metody připravující na osvojení nového učiva:
 - a. metody motivační
 - b. metody opakování probraného učiva
- 2) metody osvojování nového učiva:
 - a. metody slovního projevu
 - b. metody práce s učebnicí nebo jinými texty
 - c. metody smyslového pozorování (demonstrace)
 - d. metody manipulace s předměty
 - e. metody nácviku dovedností
 - f. metody písemných prací
- 3) fixační metody prohlubující a upevňující učivo:
 - a. metody ústního opakování vědomostí
 - b. metody písemného opakování a procvičování
 - c. metody upevňování dovedností
- 4) metody prověřování a hodnocení žákovských výkonů
 - a. klasické diagnostické metody
 - b. metody získávání diagnostických údajů⁵

⁴ ŠVARCOVÁ, Iva. *Základy pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství VŠCHT, 2005. ISBN 9788070805732. s. 179

3.1.6. Hudební výchova na českých ZŠ

Hudebně výchovný proces, který tvoří jádro celé hudební výchovy, měl by být zárukou hudební aktivity a základem efektivního hudebního rozvoje. Úspěšné učení předpokládá vždy určitou motivační úroveň a aktivitu.

V hudebně výchovném procesu se mohou vytvářet mnohostranné vztahy mezi dítětem a hudebním dílem, mezi jednotlivými žáky a učitelem. Motivaci ovlivňuje značně ještě organizace učebního postupu, výběr a struktura učiva s jeho přímými vlivy na rozvoj žákových schopností a vlastní hudební činnost. Nejlepší motivační základnou je ovšem vytváření prostoru pro rozvoj tvořivých sil, uplatnění heuristických přístupů a metod vlastního objevování a vynalézání. Předpokladem je vhodné uspořádání vyučovacího procesu, zajištění vnějších podmínek, náležité vyřízení dítěte a jeho schopností, hlavně však vytvoření vnitřní motivace, které je dlouhodobým procesem přibližování hudby dítěti, otvírání její krávy a věčných hodnot. Učitel musí usilovat o to, aby žák hudbu vnitřně přijal, našel v ní uspokojení a smysl své činnosti.⁶

3.2. Činnosti žáků

Hudební činnosti tvoří základnu hudební výchovy. V nich se každé dítě podle svých schopností může svobodně uplatnit, aktivně se jimi hudebně projevat, sebeuvědomovat a také poznávat, co umí, co je třeba ještě zlepšit apod. V činnostech si také žáci osvojují nové pojmy, poznatky, základní vědomosti a znalosti, upevňují si své dovednosti a získávají konkrétní hudební zkušenosti.⁷

Uplatňujeme čtyři druhy hudebních činností: pěvecké, instrumentální, poslechové a hudebně pohybové. Tvoří páteř hudebně-výchovného procesu. Vzájemně se doplňují, prolínají, podmiňují podle logiky a dialektiky zákonitě se rozvíjejícího hudebního výchovně-vzdělávacího procesu.

Pěvecké činnosti se projevují zpěvem písní, popěvků, úryvků z instrumentálních skladeb etc.

Poslechové činnosti jsou prakticky spjaté s ostatními činnostmi. Žáci se učí srovnávat dvě melodicky i náladově rozdílné písně, naslouchají písním a instrumentálním doprovodům.

Instrumentální činnosti jsou účinným doplňkem všech ostatních činností, zvláště pěveckých. Podporují je rytmicky a celkově aktivizují kladné vztahy dětí k hudbě.

⁵ ŠVARCOVÁ, Iva. *Základy pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství VŠCHT, 2005. ISBN 9788070805732. s. 170-180

⁶ SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974. s. 94-95.

⁷ MAZUR, Pavel. *Hudební činnosti žáků na základní škole: určeno pro posl. pedagog. fak. interního, dálkového i postgraduálního studia*. 1. vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta, 1984, 101 s. s. 25

Hudebně-pohybové činnosti jsou přirozeným doplňkem všech dětských hudebních činností. Názorně podporují hudební orientaci dítěte.⁸

3.3. Učební pomůcky a jejich využití

Učební pomůcky pro profesionální hudební výchovu bývají obvykle podle jejich didaktické funkce rozdělovány na pomůcky demonstrační, které využívá především pedagog, a na pomůcky žákovské. Z hlediska druhu předávané informace hovoříme o pomůckách auditivních (gramofon, magnetofon, audiokazeta, minidisk, DAT kazeta, CD atd.), dále o pomůckách vizuálních (magnetické tabule, diapozitivy, schémata z hudební nauky, obrazy nebo fotografie) a o pomůckách audiovizuálních, jako například videozáznam, znějící intonační tabulky a v poslední době CD ROM.⁹

Základní didaktický prostředek při rozvoji výchovně vzdělávacího procesu v hudební výchově představuje historicky nejstarší pomůcka – učebnice. Ta plní funkci motivační, informativní, fixační, kontrolní i výchovnou.¹⁰

V posledních letech představuje Internet zásadní průlom v rychlosti, v kvalitě i v množství informací nejrozmanitějšího druhu. Můžeme jej tedy využít většinou k praktickým názorným ukázkám, avšak spousta působících pedagogů stále opírá své vyučování právě o základ učebnic a doprovodných CD.

3.4. Hudební vývoj dítěte

3.4.1. Vnitřní determinanty hudebního vývoje člověka

3.4.1.1. Hudební vlohy

Hudební vlohy jsou zakotveny v anatomicko-fyziologických zvláštnostech mozku a analyzátoru, zvláště sluchového, v jeho specifické stavbě jak periferních oblastí a nervových drah, tak i v jeho projekci ve spánkovém laloku. Jejich základem jsou i strukturální zvláštnosti hlasového orgánu, které umožňují tvorbu a barvu pěveckého hlasu. Jsou těsně spojeny i s vlastnostmi pohybového analyzátoru, který zajišťuje inervaci hlasivek a jemnou diferenciaci pohybů při hře na hudební nástroj. Je přirozené, že hudební vlohy jsou zakotveny i v nervové soustavě, v její neuropsychické organizaci, v individuálních variacích stavby kůry hemisfér, v typových vlastnostech, které jsou základem funkčních možností vnímat, poznávat, reprodukovat a tvořit hudební útvary. Funkce nervové soustavy jsou pak těsně spjaty s limbickými systémy a s retikulární

⁸ MAZUR, Pavel. *Hudební činnosti žáků na základní škole: určeno pro posl. pedagog. fak. interního, dálkového i postgraduálního studia*. 1. vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta, 1984, 101 s. s. 25-27

⁹ HOLAS, Milan. *Didaktika profesionální hudební výchovy*. Praha: Ritornel, 1999, 84 s. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-902-638-0-1. s. 64

¹⁰ HOLAS, Milan. *Didaktika profesionální hudební výchovy*. Praha: Ritornel, 1999, 84 s. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-902-638-0-1. s. 64

formací, které ovlivňují citové ladění jedince, jeho celkovou senzibilitu pro hudbu, motivační sféru a hudební aktivitu.¹¹

3.4.1.2. Hudební nadání

Pojetí hudebního nadání jako získaného souboru duševních vlastností je pro oblast hudební psychologie značně nevýhodné a je zdrojem značných nejasností, zvláště zkoumáme-li vztah hudebního nadání k hudebnosti jedince. Proto také celá řada autorů chápe pojem hudebního nadání ve vžitém smyslu jako soubor vrozených hudebních vloh (S. L. Rubinštejn, 1967, Ot. Zich, 1930).¹²

3.4.2. Vnější determinanty hudebního vývoje člověka

Lidé většinou přestali amatérsky pěstovat hudbu pro vlastní radost a potěšení a stali se pouhými hudebními konzumenty. Zatímco výcvik instrumentálních a pěveckých dovedností k průměrnému hudebnímu výkonu je velmi namáhavý a trvá řadu let, hudebnímu posluchači se nabízejí bez námahy a vlastního úsilí nejlepší díla a interpretační výkony. Do našeho denního života proniká však i záplava hotové hudby problematické kvality, která způsobuje vážné problémy v oblasti noetiky hudebního vnímání. Moderní člověk je obklopen hudbou při nejrůznějších příležitostech, téměř všude. Nemá mnohdy možnost rozhodovat o kvalitě přijímané hudby. Hudby je používáno velmi často neústrojně, nefunkčně a nepřiměřeně k dané situaci i k citovému ladění posluchače. Stává se zvukovým doprovodem při práci, zní v nepřiměřené síle na pracovištích, kde má přehlušit ruch výrobního procesu. Zaznívá v kancelářích, kde se předpokládá značné duševní soustředění a vypětí. Reprodukovaná hudba zní průběžně i v našich domácnostech, pracuje se při ní a hovoří. Hudba zaplavuje, je všudypřítomná.¹³

3.5. Instruktivní tvorba

Instruktivní tvorba je označení hudebních kompozic vytvořených s pedagogickým záměrem. Představuje široké žánrové spektrum skladeb řady slohových období. Systematickou pozornost tomuto druhu hudby věnuje v profesionální hudební výchově disciplína dějiny a literatura nástrojů. Instruktivní tvorbu lze rámcově rozdělit do několika skupin.¹⁴

První představují průpravná cvičení (školy) a elementární etudy, jejichž cílem je osvojení základních technických dovedností a návyků. Mnozí autoři doplňují notový materiál etud o pedagogický komentář. Vycházejí z tradic prvních nástrojových škol, které věnují pozornost nejen technice hry, nýbrž i širším aspektům hudební pedagogiky.

¹¹ SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974, 196 s. Comenium musicum (Supraphon). s. 33

¹² SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974, 196 s. Comenium musicum (Supraphon). s. 36

¹³ SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974, 196 s. Comenium musicum (Supraphon). s. 73

Do druhé skupiny můžeme zařadit etudy pracovního charakteru, které rozvíjejí umělecké schopnosti žáků.

Třetí skupinu reprezentují komorní etudy či některé skladby pro čtyřruční klavír.

Do čtvrté skupiny lze zařadit instruktivní skladby „přednesové“. Tyto skladby mají převážně motivační charakter a jsou využívány na různých žakovských koncertech (například Album pro mládež R. Schumanna nebo P. I. Čajkovského).

Pátou skupinu představují koncertní etudy určené pro veřejné provedení (např. recitálové), jež často značně přesahují záměr pedagogický.¹⁴

3.6. Ilja Hurník

„Lidé se mne ptají, jestli jsem optimista nebo pesimista. Já říkám, že ani jedno, ani druhé, protože oba jsou proroci a ti se často mýlí. Ale já vím o něčem bezpečnějším, co se stane a nezklame. A to je zvědavost, co se bude dít třeba už zítra. A já budu při tom. A to je jistota, které se držím.“¹⁵

3.6.1. Život

Ilja Hurník se narodil 25. listopadu 1922 ve slezské Porubě, nyní části Ostravy. Hudebně se začal vzdělávat v Ostravě, kde se učil klavíru a kompozici; v Praze studoval klavírní hru u V. Kurze, mistrovskou školu konzervatoře absolvoval u I. Štěpánové (1945 - 1948), u níž pokračoval ještě na AMU (1948-52); v kompozici byl žákem V. Nováka (1941 - 44). Od dětských let se rozvíjely jeho hudební schopnosti dvojím směrem; interpretačním (první veřejný klavírní koncert v Ostravě 1942) a skladatelským (v jedenácti letech první vydané skladby).

Náročná dvojkolejnost Hurníkovy činnosti pokračovala i v dalších letech. Jako koncertní klavírista vynikl svým podáním Janáčka a Debussyho (gramofonové nahrávky) vedle širokého repertoáru klasického i soudobého.

V šedesátých letech začal úspěšně prosazovat na koncertním pódiu čtyřruční klavírní hru, přičemž oživoval starou zapomenutou literaturu a uváděl i svá díla (Domácí hudby, Etudy pro čtyři ruce aj.); na čtyřruční hru se zaměřuje i pedagogicky (vydal tiskem školu čtyřruční hry).

Živnou půdou jeho tvůrčí fantazie se stal nejprve vzor jeho učitelů, především V. Nováka. Silný je v jeho hudbě lidový prvek z rodného Slezska: objevuje se jako intonační typ ve skladbách různých období a vtiskuje Hurníkově invenci osobitý charakter (nekonvenční ztvárnění folklóru v baletu Ondráš, kantátě Maryka). Autorovi je blízký

¹⁴ HOLAS, Milan. *Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a hudební psychologie*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001, 75 s. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-85883-79-1. s. 14-15

¹⁵ V Rudolfinu se předčasně slavili devadesáté narozeniny Ilji Hurníka. *Hospodářské noviny* [online]. [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://art.ihned.cz/c1-58440550-tyden-v-kulture-12-az-18-listopadu>

neoklasicismus s jeho vytříbenou kompoziční technikou, lehkostí invence (Sonata de camera, z novější doby Nový clavecin), později svůj sloh obohatil impulsy novodobých kompozičních principů (Moments musicaux, Kyklopes).

Ve starší fázi tvorby převládaly jednoznačně formy instrumentální a vokální, od roku 1966, kdy měla premiéru jeho první opera, se jeho zájem zaměřuje více k formám hudebně dramatickým. Významná je Hurníkova činnost pedagogická na Pražské konzervatoři (od 1970).

V letech 1974-79 působil také na Vysoké škole múzických umění v Bratislavě. Hudební výchova však představovala jeho trvalý zájem už dříve; svědčí o tom četné instruktivní skladby, mnoho sborů pro děti (získal za ně ceny v jirkovské a jihlavské soutěži), zejména pro liberecký Severáček, komorní a orchestrální díla pro lidové školy umění atd.

Nejvýrazněji do rozvoje naší hudební výchovy zasáhl Orffův „Schulwerk“, hudebně-výchovný systém vytvořený německým skladatelem a pedagogem Carlem Orffem (1895 – 1982). Jde o sborník říkadel, písní, rytmicko-melodických cvičení a instrumentálních skladbiček určený pro všestrannou hudební a hudebně pohybovou výchovu. Východiskem mu je komplexní rozvoj zejména rytmického cítění (rytmizace slov, vět, říkadel a jejich „ozvučování“ hrou na tělo tleskáním, dupáním, luskáním), spojený se zpěvem, s hrou na dětské hudební nástroje (rytmické, jako např. bubínky a činely, melodické, mj. nejrůznější druhy xylofonů, metalofonů, fléten apod.), s pohybem a s tancem. Základem je rozvoj hudebně tvořivého myšlení, který při těchto hudebních hrách napomáhá efektivnějšímu rozvoji všech hudebních schopností.¹⁶

Ilja Hurník je spoluautorem (s Petrem Ebenem) populární české adaptace Orffovy školy a úspěšný je jeho pokus o systematický výklad elementárního přístupu k hudebnímu umění v osmideskovém kompletu Umění poslouchat hudbu.¹⁷

Autoři vytvořili českou verzi, naplněnou naší hudbou, národními intonacemi, vlastní tvorbou. Použili barevných možností instrumentáře, inspirujícího dětskou zvědavost, hravost a tvořivost. Navázali na naše hudební tradice a pokusy z minulosti, respektovali jednoduchý a průzračný sloh autorův. Zdůraznili melodičnost našeho hudebního cítění a ubrali poněkud z důrazu na rytmus.¹⁸

Za své skladby získal ceny skladatelské soutěže ve Vercelli (1955-Sonata de camera), Festivalu demokratické mládeže v Moskvě (Ondráš), v soutěži Melantricha (1942 – sborové kompozice, Květiny aj.).

¹⁶ HOLAS, Milan. *Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a hudební psychologie*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001, 75 s. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-85883-79-1. s. 22

¹⁷ MARTÍNKOVÁ, Alena (ed.). *Čeští skladatelé současnosti*. 1. vyd. Praha: Panton, 1985, 325 s. s. 104

¹⁸ SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974, 196 s. Comenium musicum (Supraphon). s. 172

Jeho literární talent se realizuje v beletristických knížkách povídkového a fejetonového rázu, jež čerpají náměty zpravidla z hudební tematiky (z nich i scénáře pro film, rozhlasové hry): *Trubači z Jericha*, *Kapitolské husy*, *Cesty s Motýlkem*, *Muzikální Sherlock*, *Dětství ve Slezsku*, *Múza v terénu*, *Slovníček instrumentů (Lyra Pragensis)*.

Knihy pro děti (Jak se hraje na dveře, Struny, klapky, paličky aj.).¹⁹

3.6.2. Přehled díla

3.6.2.1. Knihy

Trubači z Jericha (Státní hudební vydavatelství, Praha 1965, Melantrich, Praha 1985 /čtvrté vydání/

Kapitolské husy (Melantrich, Praha 1969)

Muzikální Sherlock (Čs. spisovatel, Praha 1971)

Cesta s motýlkem (Supraphon, Praha 1973)

Jak se hraje na dveře (Albatros, Praha 1974, 1989)

Struny, klapky, paličky (Albatros, Praha 1975)

Dětství ve Slezsku (Čs. spisovatel, Praha 1979)

Múza v teréne (Opus, Bratislava 1980)

Sláva, jsi umělec! (Panton, Praha 1986)

Trojhlas (spolu s M. Horníčkem a Vl. Preclíkem) (Melantrich, Praha 1986)

Lístky vavřínové (Čs. spisovatel, Praha 1987)

Neveselé žalozpěvy (Supraphon, Praha 1987)

Od houslíček po buben /s Václavem Fischerem/ (Albatros, Praha 1987)

Mokřice (Čs. spisovatel, Praha 1989)

Závěrečná zpráva /paměti/ (Nakladatelství Karolinum, Praha, 2000)

Proč pláče Methuzalem (Nadace Universitas Masarykiana a Nakladatelství Albert, Brno a Boskovice 1995)

Kterak psáti a řečniti (Typografická dílna Nový Hrádek, Dobruška 1997)

Zelený notýsek (Nakladatelství Akropolis, Praha, 2005)

Modrý notýsek (Nakladatelství Akropolis, Praha, 2006)

¹⁹ MARTÍNKOVÁ, Alena (ed.). *Čeští skladatelé současnosti*. 1. vyd. Praha: Panton, 1985, 325 s. s. 104

Růžový notýsek (Nakladatelství Akropolis, Praha, 2007)

Fialový notýsek (Nakladatelství Akropolis, Praha, 2008)

Infračervený notýsek (Nakladatelství Akropolis, Praha, 2009)

Oranžový notýsek (Nakladatelství Akropolis, Praha, 2012)

3.6.2.2. Rozhlasové hry

Profesor Morus, Český rozhlas, 2010)

3.6.2.3. Hudebně dramatická díla

Maryka, kantáta pro sólový soprán, smíšený sbor a orchestr na slezské lidové texty, 1948

Ondráš, balet, 1949/1950

Noé, oratorium pro tenor sólo, smíšený sbor a orchestr na biblické texty, 1959, rev. 2004

Ezop, kantátová suita pro smíšený sbor a orchestr podle Ezopových bajek, 1964

Vánoční pastorela, pro dětský sbor a komorní soubor, kantáta, 1965

Velikonoce, kantáta, 1966

Dáma a lupiči, opera, 1966

Mudrci a bloudi, opera, 1968

Diogenes, opera, 1973

Faux pas de quatre, baletní groteska, 1978

Rybáři v síti, opera, 1981

Ozvěna, komorní kantáta pro sóla, dívčí sbor, komorní a smyčcový orchestr, hoboj a klavír na vlastní text, 1982

Oldřich a Boženka, opera, 1984/1985

Co pohádka zatajila, dětská opera, 1987

Prastaré obrazy, kantáta, 1988

Missa Vineae Crucis, kantáta pro dětský nebo ženský sbor a orchestr nebo varhany, 1991

Letnice, kantáta pro dětský sbor na lidové a biblické texty, 2002

3.6.2.4. Symfonické a koncertantní skladby

Partita in A pro flétnu, smyčce a klavír, 1950, též komorní verze

Tance z baletu Ondráš, suita pro velký orchestr, 1949, 1951

Koncert pro flétnu a orchestr, 1952/1953

Koncert pro hoboj, cembalo nebo klavír a smyčce, 1954/1959

Koncert pro dechové nástroje, klavír a tympány, 1956

Komorní hudba pro smyčce, 1962

Sinfonia facile, pro smyčce a klavír, 1963/1975

Kyklopes, pro velký orchestr, 1965

Serenáda pro smyčce, 1970

Koncert pro klavír a komorní orchestr, 1972

Nový clavecin, 1975, též verze pro sólový klavír

Věci, suite (divertimento) pro malý orchestr, 1977

Faux pas de quatre, pro orchestr, baletní suite, 1978

Concertino pro klavír a smyčce, 1978, též verze pro dvoje housle a smyčce

Concertino pro dvoje housle a smyčce, 1981, též verze pro klavír a smyčce

Klicperovská předehra, pro orchestr, 1978/1985

Symfonieta pro orchestr, 1996

Con brio, (2000)

Symfonie in C pro orchestr, 2000

Koncert pro violu a smyčcový orchestr, 1994/2002

Leporelo, pro malý orchestr, 2007

Faun a Apollo, 2008, též verze pro žesťový sextet a varhany

3.6.2.5. Komorní skladby

Caprices, pro sólové housle, 1949

Partita in A pro flétnu a klavír, 1950, též verze s orchestrem

Sonáta pro violu a klavír, 1951

Čtvero ročních dob, suite pro komorní orchestr (12 nástrojů), 1952/1953, též verze pro dechové kvinteto (=1. dechový kvintet)

Sonata da camera pro flétnu, hoboj (housle), cello a klavír (cembalo), 1952/1953

Sonata pro violu a klavír, 1957

Esercizi pro flétnu, hoboj, klarinet a fagot, 1956/1958

Malý Faun, suita pro flétnu a klavír, 1956/1965

Moments musicaux pro dechový soubor, 1962

Muzikanti, suita pro vypravěče a 18 instrumentálních sólistů na básně Františka Branislava, 1963

Koncert pro hoboj a klavír, 1964

Příběh jedné kapely, pro vypravěče a komorní soubor na vlastní text, 1968

Vánoční koledy, pro housle a klavír, 1968

Concertino pro housle a klavír, 1971/1973

Gloria di flauti pro dvě flétny, 1972

Concertino pro dvoje housle a klavír (cembalo) nebo komorní orchestr, 1978/1981, též verze pro klavír a smyčce

Suita pro saxofon a klavír, 1979

2. dechový kvintet, 1985

Sonatina pro kontrabas (nebo fagot) a klavír, 1985/1986

Tance, pro harfu, 1986

Žestový kvintet, 1987

Sonatina pro hoboj a klavír, 1988

Suita pro altsaxofon a klavír, 1990

Trio in C pro hoboj, klarinet a fagot, 1993

Tance pro andělky, pro housle, flétnu a klavír, 1995

Sonatina pro housle a harfu, 1996

Concerto capriccio pro varhany, dvoje housle a violoncello, 1998

Variace na Beethovenovo téma pro violu a klavír, 1998

Sonatina pro housle a klavír, 2001

Sextet pro žestě a varhany, 2006, též verze pro orchestr pod názvem Faun a Apollo

Etudy pro dechový oktet, 2010

3. dechový kvintet

3.6.2.6. Klavírní skladby

Motivy z dětství, 1934 rev. 1944

Groteska, 1938

Dvě toccaty, (1943)

Preludia, 1942/1943

Sonatina in C, 1950/1951

Kousky pro klavír ve snadném slohu (60. léta)

Domácí hudba (Tance), pro klavír na čtyři ruce, 1963

Písničky pro klapky, snadné skladby pro klavír, 1969

Valčíky, pro klavír na čtyři ruce, 1971

Nový clavecin, 1975, též verze pro klavír a smyčce

Fantazie pro dva klavíry, 1979

Variace na Pergolesiho téma, pro klavír na čtyři ruce, 1983/1984

Innocenza, pro klavír na čtyři ruce, 1992

Hudba pro klavír, 2005

Dvanáct klavírních preludií, 2008

3.6.2.7. Vokální skladby

Květiny, pro soprán a klavír na slova Františka Vrby, 1940

Samota, cyklus pro bas a klavír (orchestr) na orientální texty, 1942

Dívčí písně, pro střední hlas a klavír, 1942

Písničky s flétnou, pro vysoký hlas, flétnu (nebo housle) a klavír, na texty Františka Branislava a vlastní / na texty lidové poezie, 1950

Sbory o matkách, tři smíšené sbory na lidové texty, 1955

Vyhřátá mez, cyklus dětských (dívčích) sborů s doprovodem klavíru na texty Jana Čarka, 1955 (1965?)

Tři dcery, malá kantáta pro dětský (dívčí) sbor a klavír na lidový text, 1960

Šalamoun, pro baryton/bas a smyčcové kvarteto nebo varhany, na text Písně písní v překladu Jaroslava Seiferta, 1961

Minutové písničky, pro soprán, flétnu a klavír, na texty Václava Fischera a Jana Hostáně, 1961

Dětská terzetta, pro tři dětské hlasy, flétnu, harfu a kontrabas, na texty Františka Branislava, 1962

Šulamít, písňový cyklus pro alt/střední ženský hlas a klavír nebo varhany nebo komorní orchestr, na text Písně písní v překladu Jaroslava Seiferta, 1963

Červnová noc, cyklus dvojzpěvů pro dívčí (dětský) sbor a klavír na lidové texty, 1965

Scény pro dětský sbor, na texty Václava Fischera a vlastní, 1971

Sezonní madrigaly, pro komorní smíšený sbor a instrumentální soubor, na vlastní texty, 1982/1984

Rozhovory matky s děckem, dětské sbory na lidové a vlastní texty, 1984

Kapr, blecha a tak dále, jednohlasé písničky pro dětský sbor a klavír na vlastní texty, 1985

Voda voděnka, pro dětský sbor a capella, na text Václava Fischera, 1985/1986

Difugere nives, pro dětský sbor

Verba sancta, pro soprán a cembalo nebo komorní orchestr, 2006

3.6.2.8. Instruktivní skladby

První melodie: Snadné přednesové skladbičky pro mládež, pro klavír, 1932

Orffova škola (spolu s Petrem Ebenem), 1966

Čtyřruční hra (teorie, cvičení, koncertní etudy), 1966/1972/1981

Obrázky, velmi snadné skladby pro flétnu a klavír, 1984

Voršilská ulička, cyklus snadných přednesových skladeb pro klavír, 1976/1978

Džezík, cyklus snadných skladeb pro klavír, 1977

Etudy pro klavír, 1987

Voršilská ulička 2. sešit, 1999

V tom našem sádečku, pro housle nebo flétnu nebo klarinet nebo hoboj a klavír, 2002

Šest rukou u jednoho klavíru, suite ve čtyřech větách pro klavír na šest rukou, (2005)²⁰

3.6.2.9. Jiné formy

Příběhy jedné kapely 1967

Instrumenty u zápisu 1971

Umění poslouchat hudbu, osmideskový komplet Supraphonu 1991-9²¹

3.6.3. Rozbor díla

Z dětské literární tvorby stručně rozeberu a shrnu knihu „Jak se hraje na dveře a jiné muzikantské pohádky“, z oblasti instruktivní skladby cyklu „Voršiliská ulička“ a „Umění poslouchat hudbu“.

3.6.3.1. Jak se hraje na dveře a jiné muzikantské pohádky

Ze souboru jednadvaceti hudebních pohádek lehce identifikujeme autorův spisovatelský rukopis. Děti seznamuje s různými typy lidí, nadpřirozenými bytostmi či živly, kteří mají co dočinění s hudebními jevy. Myšlenkové pochody hlavních postav pojímá ojedinelým legračním stylem. Z jednotlivých příběhů vyplývá mravní poučení. Pro vytvoření uceleného pohledu stručně uvedu dílčí kapitoly.

Knihu muzikantských pohádek uvedl příběhem O helikonu na krku, jenž poukazuje na specifický vztah muzikanta k hudbě. Jakmile si ho nástroj jednou získá, pokaždé se k němu bude rád vracet. Každý hudebník se jistě ztotožní s touto povídkou a zavzpomíná na své začátky. Překoná-li však nejobtížnější období, muzicírování ho nakonec rozveselí v jakékoli situaci. Vypráví se zde o zdatném obru Gustovi, kterému jde zedničina od ruky. Jednoho dne si však nasadil helikón ležící u hospody a zasekl se v něm. Helikón mu práci podstatně ztěžoval, nemohl ji vykonávat snadno jako dříve, a tak šel do učení místního profesora. Učení dalo Gustovi velkou námahu, cvičil, stresoval se, a tak byl zanedlouho schopný helikon sundat. Když se chtěl vrátit k původním kolegům, nešlo to. Už nebyl tak statný, aby zvládl namáhavou tělesnou práci, a tak bývalým spolupracovníkům hrál alespoň do rytmu.

Jak se kos učil od Brabce

Další povídka začíná rozhovorem mezi vrabcem a kosem. Líčí, jak a čím vším se může skladatel inspirovat, zde konkrétně například zvuky přírody. Avšak asociace každého z nás jsou bezděčné, spojujeme si podněty odlišně na základě našich zkušeností a zážitků. Každý v dané skutečnosti vidíme něco rozdílného, přestože se základ může zdát totožný. Vravec se před kosem pyšní, že uznávaný skladatel zakomponoval do svých děl vrabcovo skřípání, které nápadně připomíná škrábání pera. Mylně si však vyložil, že mu

²⁰ [online]. [cit. 2016-01-27]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ilja_Hurn%C3%ADk#D.C3.ADlo

²¹ [online]. [cit. 2016-01-27]. Dostupné z: http://www.hurnik.cz/hudba_otec.html

lidé vystavěli pomník vyznávající jeho „zpěv“. Bylo na něm totiž napsáno „Opravná obráběcích strojů“, nikoli „Brabec“.

Polednice

U povídky Polednice jsem se upřímně nasmála. Zaručeně každý učitel se zde najde a vzpomene si alespoň na jedno dítě, které mu svou neposlušností doslova lezlo krkem. Pan Rádl učí malého Josífků hrát na housličky, ten ale veškeré rady a pokyny provádí přesně naopak. Josífek vzdoruje tak dlouho, až na něj pan Rádl zavolá Polednici. Když se Polednice výhruzně ptá, proč pan učitel malého chlapce trápí, pan Rádl podvědomě odpovídá stejným způsobem, jako dříve Josífek. Zjistí, že je to celkem zábava. Skrytým sarkasmem se Polednice zbaví a od té doby Josífků tolik nezatěžuje. Nemůžeme si zde nevěšimnout psychologických principů. Člověk má neustále tendenci porušovat zákazy, pravidla a jednat jinak, než je mu neustále doporučováno. Je-li člověk schopný si s daným problémem poradit, mnohdy můžeme sledovat vskutku kreativní počínání.

Datel a bubeníček

Autor zde výrazně využívá metafory, když se datel spřátelí s vojákem – bubeníčkem. Datel rozmlouvá s bubeníčkem jako se sobě rovným, jelikož také nosí černý kabát a červenou čepičku a ještě k tomu bubnuje. Když se ptá, jestli má bubeníček nějaké brouky, odpoví, že v hlavě (kvůli vojně). Tomu datel ale moc nerozumí a nabádá vojáčka, aby s ním odešel do lesa. Tam díky bubnování najdou společnou řeč. Hudba tedy dokáže skutečně sblížovat.

Divné jméno

V tomto příběhu zajisté nepřehlédneme symbolismus, hry osudu a hlavně humor s nadsázkou. Zkusme si vybavit nějakého multiinstrumentalistu – hraje na nespočet různorodých nástrojů a neustále se učí na nové. Jistě se každý s někým takovým už potkal, řikejme mu tentokrát Julík jako v povídce. Knížecí otec si přeje, aby si našel nevěstu, kdežto Julík neustále dumá nad tím, který hudební nástroj ještě neovládá. Nakonec otec poslechne a vydá se do světa za nevěstou. Prý tu pravou pozná, až to s ním trhne, což se skutečně stalo – potkal totiž dívku se jménem Mandolína. V tu chvíli měl hned jasno.

Čert s houslemi

Josífek jednoho dne cvičil na housle, ale vůbec mu to nešlo. Rozzuřeně zaklel s odkazem do pekel a hned se zjevil čert, který mu housle s radostí sebral. V pekle mu ale bylo řečeno, že zpátky nesmí, dokud se na ně nenaučí hrát. Josífek ho posle za panem učitelem Rádlem. Čertík na sebe vzal podobu Josífků, aby nikdo nic nepoznal. Na housle se časem naučil bravurně, až mu pan Rádl neměl co dále předat. Svým krásným

přednesem pána pekla rozplakal tak, že ho poslal do nebe, kam nyní patří. Josífek si ve své podstatě vůbec nepomohl, protože musel opět chodit na hodiny. Na druhou stranu získal anděla strážného, jenž mu z nebes pomáhal.

Klika

Jak již název napovídá, povídka působí filosoficky, Hurník si pohrál s významem slov za použití homonym. Flašinetu někdo na pouti utrl kliku, a tak se snaží najít novou. Potká pacholka, jenž zrovna spadl ze střechy i s holubníkem. Tvrdí, že kliku rozhodně má, jelikož vyvázl pouze s boulí na hlavě. Flašinet napadne, že by ji mohl také získat, když spadne. Mladík zneužije situace, flašinetu vyhoví a vysadí ho na střechu. Jak se dalo předpokládat, flašinet se rozbije a jeho zbytek využije pacholek jako nový holubník. Poselství se dá jednoznačně vyložit příslovím „Není všechno zlato, co se třpytí“ a rčením „Všechno zlé je pro něco dobré“.

O smutném kominíkovi

Sdílená bolest je poloviční bolest a sdílená radost je dvojnásobná radost. Všichni jsme si vzájemnými zrcadly, v nichž se odráží naše emoce a jednání. O tom všem svědčí kominíček, jenž má rád Markétku. Ta ho však nechce pustit ze zahrádky dál do světničky, jelikož se bojí, že by jí všechno zamazal. Smutně bloudí po střeších, až uslyší nářek Meluzíny. Domnívá se, že je také nešťastná a vlezte za ní do komína. Ona ho však rozzlobeně vyhání, protože ucpaný komín zadusil její hlas. Navíc prý zpívá s radostí, protože pod ní hřejí kamna a komín krásně dýmá. Nakonec vše dobře dopadne a Markétka kominíčka s radostí uvítá.

Zvoneček a zvon

Mezigenerační vztahy a přirozený cyklus života znázornil autor v povídce o dvou zvonech na městské věži. Zvon prosazuje svou - nechce nechat zvoneček bít na Nový rok, protože o významných svátcích má znít vznešený zvuk. Zvon však událost zaspí a o půlnoci se městem rozléhá zvonečkovo cinkání.

Jak se hraje na dveře

Občas se v životě setkáme s domýšlivými lidmi. To neznamená, že nad nimi musíme zákonitě zanevřít, stále můžeme jednat s úctou. Pan Kalíšek trhá v divadle vstupenky a vaří místní filharmonii kávu. Na představení ale pustí jednoho opozdilce. Diváky vyruší silné zavržení dveří. Ten zvuk se panu Kalíškovi zalíbí natolik, že se rozhodne na dveře hrát jako na nástroj. To se ale obecenstvu přirozeně nezamlouvá. Celou záležitost vyřeší trumpetista. Navrhne panu Kalíškovi, aby zašel za panem ministrem a pořídil si nový frak

s metálem. Je nyní přece také váženým hudebníkem filharmonie. Ministr žádost zamítne a pan Kalíšek se zařekne, že už na dveře hrát nebude.

Ryby

Všichni máme jiné dispozice a schopnosti, které je třeba respektovat. Každý večer u rybníka zpívají žabky. Ryby jim to závidí, protože to neumí. Pak k nim ale spadne kytara a ony se mylně domnívají, že se jedná o jejich velkou vrstevnici. Když jim kytara brnkne o rákos, žádají ji, aby je to také naučila. To však nesvede a poradí jim, aby otevíraly při drnkání pusy. Nikdo nic přece nepozná. Znenadání někdo kytaru vytáhne a je ta tam. Žabky se rybkám vysmívají, ale hned přestanou, když na to jedna z nich pohotově zareaguje. Jim by také nebylo do zpěvu, kdyby přišly o jednu z kamarádek.

Vojtíšek s trumpetou

Každý chvíli tahá pilku, proto se nevyplácí unáhleně vytvářet předsudky. Způsob, jakým se k ostatním chováme, se přirozeně vrací zpět. Nejdůležitější pointou je, že pokud v člověka věříme, začne důvěřovat i on sám v sebe. Vojtíšek svým procítěným přednesem rozpláče pozůstalé na pohřbech. Příbuzní ho proto pošlou na uměleckou školu, kde se setkává s povýšeným profesorem. Takové jednání ho rozladí natolik, že není schopen hrát ani na trubku, natož zatroubit na klakson autobusu. Když se vyučí na zubaře, potkává v ordinaci onoho profesora. Musí mu vytrhnout několik zubů, bez nichž dále troubit nemůže. Nakonec s ním Vojtíšek shromáždí všechny vykázané profesorovy žáky a společně si zahrají.

O Petrofovi a strážnících

Abychom pochopili jakoukoli problematiku, je nutné znát základy a postupně odkrývat celkový kontext. Nesmí nás odradit ani skutečnost, že v daném oboru nejsme profesionály. To není důvod, abychom si odpírali radost z prožitku a nových zkušeností. Odborníka utváří poznávání a procvičování. Klavír Petrof už nehraje tak líbezně jako dříve a dostane se mezi harampádí, kde se nudí. Vyráží do ulic a jezdí po silnicích na kolečkách. Dopravní strážník mu hrozí pokutou, ale když mu klavír vesele zahraje, pošle pro ostatní kolegy. Ti se Petrofovi pokoušejí vysvětlit dopravní pravidla a on jim zase na oplátku hudební.

Jak Milánek Cinkal

Vést další generace k hudbě je nedílnou součástí života tak jako u jiných řemesel. Milánek velice rád cinkal lžičkou o skleničku, když si míchal čaj. Dlouho svým zlovykem rozčiloval tatínka, proto mu pořídil pianino. Nabádá ho, aby „cinkal“ na něm. Milánek

se vzdorovitě brání a tatínek později zemře. Milánek si uvědomí, že pianino také krásně zní a s manželkou se rozhodnou, že svého syna jednou na nástroj naučí.

Basa a housličky

Přijetím sebe sama dospíváme ke zdravému vývoji. Basa a housličky se dobírají. Podle basy jsou housličky moc hubené a housličkám připadá basa zase otlá. Rozhodnou se odjet do lázní a zlepšit kondičku. Lázeňský doktor je odkáže ke kapelníkovi, kde zjistí, že je s nimi vlastně všechno v pořádku.

Amálka a Albínka

Do životního díla bychom ze sebe měli vložit nejlepší kvality. Jenom dobře odvedená práce přetrvá věky. Skladatel pilně píše skladby a mouchy Amálka s Albínkou se snaží pomoci tím, že mu na papír připiší noty. Vzhledem k reakcím publika zjistí, že se dostatečně nesnažily.

Škola v nebi

Překvapivě celé vyprávění působí melancholicky. K práci s výsledky patří disciplína, jenže bez legrace a rozptýlení to také není ono. Josífek s panem učitelem Rádlem navštíví nebe, kde zjistí, že nikdo nic nepotřebuje umět ani vědět. Proto se vrací zpět na zem.

O umělci, který neuměl

K zdokonalování je nutné neustále procvičovat a klást si větší nároky. Klavírista se proslaví virtuosním výkonem po celém světě. Objíždí turné a fanoušci ho obletují, oslavují a pohošťují tak ustavičně, až nemá žádný prostor na koncert. Tímto způsobem zapomene, že kdy hrál na nějaký hudební nástroj. Zpátky doma ho uvítá jakýsi pán - natěšený, až publiku opět zahraje. Umělec se pomalu rozvzpomíná, cvičí, ale se svým výkonem nikdy není dostatečně spokojený.

Jak to nešlo bez bubnu

Jedná se o příklad toho, jak hudba celkově zpříjemňuje život i práci. Pláteník si na trhu od vysloužilého vojáka koupí vozík, osla i buben. Oslík táhne vozík pouze za zvuku bubnů. Pláteník s ním tedy tak cestuje a obchoduje. Osel později pojde, a tak si nechá jen buben, o který ho připraví loupežník Barnabáš. Toho četníci nakonec chytanou, protože ho bubnování lehce prozradí.

Klobouk

Hudba svede mnohé zázraky, dřímá v ní velká moc a síla. Musíme ji však správně „uchořit“. Pan učitel Rádl stůně, a tak Josífkovi k samostudiu propůjčí svůj klobouk. Bude Josífkovi připomínat Rádlovu přítomnost. Učitel pokaždé do pokrývky hlavy bouchne tak, až se v ní vytvoří korýtko. Klobouk hudbě rozumí. Jestli-že se vykulatí, znamená to, že není něco v pořádku. Někdy chybí procítění, jindy libozvuk.

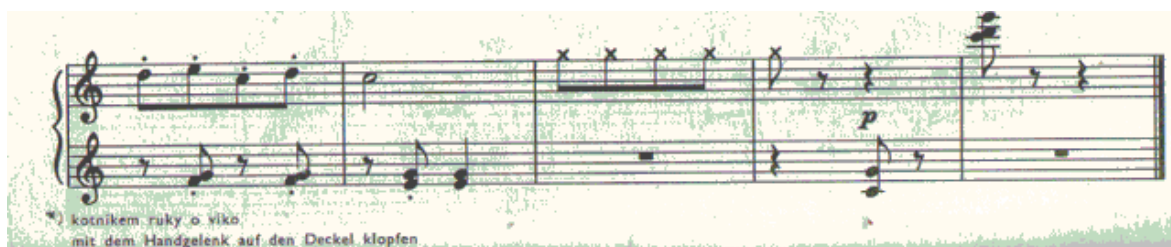
Muzikanti a vítr

Závěrečná povídka hezky vysvětluje, že ať už se živíte čímkoli nebo se věnujete jakémukoli koníčku, vždy se najde někdo, kdo bude vaše počínání hodnotit. Může se jednat o pozitivní i negativní kritiku. Podstatné je se nenechat odradit od toho, co děláte s láskou. Není možné se zavděčit všem. Muzikantská kapela cestuje a vyhrává po městech. Někdy je chválen, jindy je raději odháněn. Navzdory trablům své umění neopouští.

3.6.3.2. Voršilská ulička

Cyklus devíti elementárních skladeb pro klavír Voršilská ulička byl publikován v roce 1977. V převážné většině autor nezatažuje předznamenáním s výjimkou dvou přednesů (Tikající hodiny, Záclonky v okně). U Tikajících hodin hraje pravá ruka v tónině Des dur, levá ruka v tónině C dur. Začínající interpret si jistě některé kousky snadno oblíbí, jelikož je zde ponechán prostor pro improvizaci. Například ve Veselém listonoši zaklepe v předepsaném rytmu na víko klavíru kotníkem ruky (ukázka č. 1).

Ukázka č. 1: Veselý listonoš

Zdroj: HURNÍK, Ilja. *Voršilská ulička*. 1976, s. 4

Známou píseň Běží liška k táboru může malý hudebník oživit libovolným doprovodem na černé klávesy v lichých taktech (ukázka č. 2). Vznikne tak ojedinělý výkon.

Ukázka č. 2: Divná písnička

Zdroj: HURNÍK, Ilja. *Voršilská ulička*. 1976, s. 6

Pavoučí menuet slouží k nacvičení glissanda, jež připomíná pohyb drobného tvorečka (ukázka č. 3).

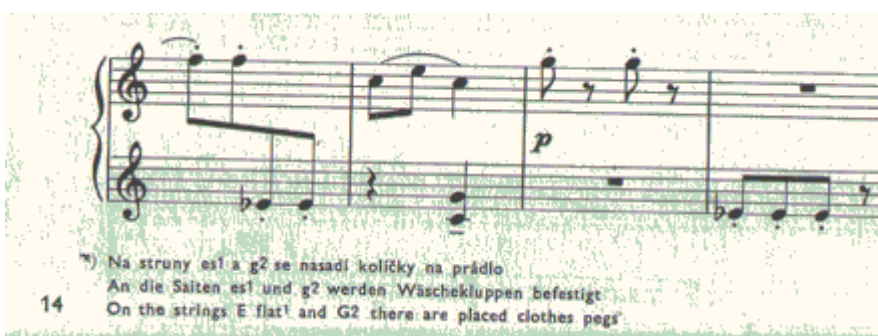
Ukázka č. 3: Pavoučí menuet

Zdroj: HURNÍK, Ilja. *Voršilská ulička*. 1976, s. 7

Cyklus uzavírá skladba V hudební škole, kde docílíme neobvyklého zvuku připevněním kolíků na struny es1 a g2 (ukázka č. 4).

Ukázka č. 4: V hudební škole

Zdroj: HURNÍK, Ilja. *Voršilská ulička*. 1976, s. 14

3.6.3.3. Umění poslouchat hudbu

Osmideskový komplet Umění poslouchat hudbu patřil v roce 1972 k nejrozsáhlejším edičním počínům tehdejšího n. p. Supraphon. Jeho autor stál ovšem tenkrát v nemilosti oficiálních normalizačních kruhů a Umění poslouchat hudbu se stalo na dlouhou dobu jeho posledním velkým projektem. O to více si však Ilji Hurníka vážili muzikanti

i posluchači, kteří jej znali jako výborného skladatele, spisovatele, klavíristu, pedagoga, nedostižného popularizátora vážné hudby a především jako člověka, který si v oněch nelehkých dobách dokázal zachovat rovnou páteř. A tak se první veřejné uvedení Umění poslouchat hudbu stalo jakousi tichou demonstrací. Hlediště Divadla hudby bylo tehdy nabitě k prasknutí a zájem veřejnosti o dílo "nepohodlného" autora byl tak velký, že se celý pořad musel několikrát opakovat.

Více než třicet let, které od té doby uplynuly, neubralo tomuto jedinečnému projektu na kvalitě ani v nejmenším. Ilja Hurník nás provádí hudebním světem vlídně, přátelsky, zasvěceně a přitom s humorem, věcné informace omezuje na nejnutnější míru, hudební ukázky dává velmi opatrně, aby posluchače neodradil, ale spíše aby vzbudil chuť k dalšímu hledání a zkoumání. Dozvíme se tu, co všechno vlastně hudba umí, z čeho se dělá a jaké jsou její výrazové prostředky, jaké možnosti má skladatel, jaké interpret. Co chvíli pak Ilja Hurník zaměstná posluchače nějakou hádankou, co chvíli zpestří svůj výklad pohádkou, či spíše bajkou, v níž se hudební nástroje chovají jako lidé (pohádky vypráví okouzlejícím způsobem Karel Höger).

Klasické černé dlouhohrající desky, na nichž tehdy vyšlo Umění poslouchat hudbu, jsou ve většině škol i domácích fonoték dávno ohrané k nepoužití. Všem, kdo je uchovávají jako vzácnou relikvii, udělal Supraphon digitalizovaným vydáním velkou radost - a neméně je ocení i ti, kdo neměli doposud příležitost se s tímto dílem seznámit. Škoda však, že editor reedice nevěnoval projektu takovou péči, jakou by si zasloužil. Nedílnou součástí kompletu je totiž i Hurníkův průvodní text v bookletu - sám o sobě nadčasový a velmi inspirativní. Jeho editor jej ovšem převzal z původního vydání téměř beze změny a nechal v něm matoucí odkazy na jednotlivé strany černých desek, které vůbec nesouhlasí s vydáním na CD. A těší-li se posluchač na slavnou kočičí scénu z Ravelovy opery Dítě a kouzla, kterou Ilja Hurník lákavě uvádí v bookletovém textu, těší se marně. Ta scéna bohužel na CD chybí. Jedná se sice jen o drobné vady na kráse, ale u tak renomované firmy, jakou Supraphon bezesporu je, by k podobným nedopatřením nemělo docházet.²²

²² NĚMEC, Věroslav. Ilja Hurník - Umění poslouchat hudbu. *Harmonie* [online]. 2005 [cit. 2016-04-04]. Dostupné z: <http://www.casopisharmonie.cz/recenze/ilja-hurnik-umeni-poslouchat-hudbu.html>

4. Empirická část

4.1. Orientace výzkumu

K realizaci výzkumu s využitím Hurníkovy tvorby mě vedlo několik faktorů. Mezi hlavní důvody patří skutečnost, že se v dnešní době většina rodičů neobtěžuje s vyhledáváním kvalitních podkladů a zdrojů, které by děti hudebně efektivně a citově podnítily a rozvíjely. Hlavně především také proto, že nemají čas, děti se dívají na animované filmy či moderní pohádky, které nemají samotnou pointu ani mravní poučení, hlavní postavy se nevyvíjejí, většinou dokonce nepoznáme ani jejich úděl.

Ilja Hurník oplývá všeobecným nadhledem a zvláštním laskavým humorem, kterým pomáhá přiblížit a osvětlit danou problematiku. Skrze tento charakteristický přístup zanechá v člověku citový náboj, jenž je nezbytný k zažehnutí uvažování a vyvolání zájmu. Mnohokrát se inspiruje například významnými osobnostmi z historie, uvede je do role muzikantů. Často také využívá jakousi "instrumentální personifikaci", kdy hudebním nástrojům vdechne lidské vlastnosti a emoce, proto vše hned ožívá. V Umění poslouchat hudbu se snaží využívat hlavně nápadité názorné příklady, vyvarovává se tradičního školního výkladu. Představuje roli vypravěče i zvědavého a zkušeného průvodce. Uplatňuje se jako člověk nejširších zájmů, schopností a umů. V tom spočívá jeho originalita, která je dnes málo k vidění, a proto se mi zdá být nenahraditelná.

Jevilo by se mi jako plýtvání autorovým odkazem, pokud bych jej nemohla dále šířit, obzvláště když je velmi obohacující a hlavně je přímo věnován těmto mladším věkovým skupinám. Hurník apeluje na rozvíjení poslechového vnímání a pozornosti, prostřednictvím toho je pak dítě schopno mnoho věcí logicky analyzovat a odvodit, utříbit si zásadní fakta.

Hurník k vysvětlení látky využívá vlastní hudbu i povídky, rozhled doplňuje širokým výběrem ukázek hudebních skladatelů jak domácích, tak zahraničních. Pokouší se tříbit vkus mladých posluchačů uvedením a porovnáváním dobrých a špatných příkladů. A to je přesně to, co potřebují.

Znepokojovaly mě pochyby, zda děti nahrávky přijmou vzhledem k dobovému odstupu a zřetelně odlišnému jazyku. Přesto jsem se rozhodla experimentovat a proces realizovat.

4.2. Výzkumný cíl

Dají se efektivně Hurníkovy nahrávky aplikovat i na dnešní dobu?

4.3. Výzkumné otázky

Jsou žáci 6. třídy 2. stupně ZŠ schopni pochopit látku prostřednictvím nahrávek Ilji Hurníka?

Jsou žáci 7. třídy 2. Stupně ZŠ schopni pochopit látku prostřednictvím nahrávek Ilji Hurníka?

Jsou žáci 8. třídy 2. Stupně ZŠ schopni pochopit látku prostřednictvím nahrávek Ilji Hurníka?

Jsou žáci 9. třídy 2. Stupně ZŠ schopni pochopit látku prostřednictvím nahrávek Ilji Hurníka?

4.4. Metodologie výzkumu

K realizaci výzkumného cíle jsem zvolila formu kvantitativního výzkumu. Konkrétně se jedná o nestandardizovaný didaktický test. Nyní si osvětlíme několik základních pojmů, abychom pochopili, jak jsem test sestavila.

4.4.1. Test

Pojem test lze definovat jako “zkoušku, úkol, identický pro všechny zkoumané osoby s přesně vymezenými způsoby hodnocení výsledků a jejich číselného vyjadřování” (Michalička, 1969). Test tedy není jakákoli zkouška, nýbrž zkouška, na kterou jsou kladeny určité nároky.²³

4.4.1.1. Didaktický test

Pojem didaktický test (angl. *achievement test*) je sice u různých autorů definován různě, ale tato různá vymezení se shodují v tom, že se jedná o zkoušku, která se orientuje na objektivní zjišťování úrovně zvládnutí učiva u určité skupiny osob.²⁴

4.4.1.2. Testy standardizované

Didaktické testy, které jsou připravovány důkladněji a které také mají úplnější vybavení, se označují jako testy standardizované. Standardizovaný didaktický test je připravován profesionálně, je důkladně ověřen, takže jsou známy jeho základní vlastnosti. Tyto testy vydávají většinou specializované instituce (u nás donedávna Psychodiagnostika Bratislava).

4.4.1.3. Nestandardizované didaktické testy

Didaktické testy, u nichž nebyly realizovány všechny kroky obvyklé při přípravě a ověřování testů standardizovaných, označujeme jako testy nestandardizované (učitelské, neformální). Neproběhlo u nich u nich ověřování na větším vzorku žáků, a nejsou tudíž známy všechny jejich vlastnosti. Tyto testy si připravují učitelé sami pro svoji vlastní potřebu. U testů nestandardizovaných není také k dispozici testová příručka ani objektivně stanovený testový standard (testová norma). I při konstrukci

²³ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4. s. 184

²⁴ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4. s. 184

těchto testů by však učitelé měli dbát všech základních pravidel a zásad, které se doporučují u testů standardizovaných.²⁵

Závěr předchozího odstavce jsem respektovala a tento test byl hodnocen dle stejných kritérií, jež dodržuje i stávající paní učitelka při opravování testů během školního roku. Tímto se vyhýbám případným pochybám, zda jsem při hodnocení byla přísnější nebo liberálnější.

4.4.2. Testové úlohy

Didaktický test je sestaven z jednotlivých testovacích úloh. Testovou úlohou rozumíme otázku, úkol nebo problém obsažený v testu.²⁶

4.4.2.1. Otevřené úlohy se stručnou odpovědí

Úlohy se stručnou odpovědí požadují od žáka vytvoření a uvedení vlastní krátké odpovědi. Může se požadovat např. uvedení čísla, značky, symbolu, vzorce, jednoduchého grafu, určitého slova, příp. několika slov či krátké věty.²⁷

4.4.2.2. Dichotomické úlohy

U dichotomických testových úloh jsou testovaným osobám předkládány dvě alternativy odpovědi s tím, že jedna je správná a tu mají označit (např. podtržením, zakroužkováním apod.). Tyto úlohy bývají také někdy označovány jako úlohy s dvoučlennou volbou nebo jako alternativní úlohy (angl. *true-false item*).²⁸

Nyní předkládám konkrétní podobu testu, který vyplnili všichni přítomní žáci. Obsah zcela vycházel z předchozího výkladu a hlavně pouštěné nahrávky.

²⁵ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4. s. 186

²⁶ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4. s. 188

²⁷ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4. s. 189

²⁸ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4. s. 190

TEST

ZAKROUŽKUJ SPRÁVNOU ODPOVĚĎ

1) DÉLKA TÓNŮ JE:

- A) KRÁTKÁ B) DLOUHÁ

2) ZNĚJÍCÍ TÓN JE:

- A) VYSOKÝ B) HLUBOKÝ

3) ZNĚJÍCÍ PRVNÍ TÓN JE OPROTI DRUHÉMU TÓNU:

- A) VYŠŠÍ B) HLUBŠÍ

4) CO SI MYSLÍŠ, ŽE ORCHESTR ZROVNA „VYPRÁVÍ“?

- A) NĚCO ROZTOMILÉHO B) NĚCO STRAŠIDELNÉHO

5) KTERÉ NÁSTROJE ZNĚJÍ SLAVNOSTNĚ A HÁDALY SE?

- A) KYTARA B) TRUBKY

6) KTERÝ DRNKACÍ NÁSTROJ ZNÍ VZNEŠENĚ? ZKUS HO NAPSAT

7) KTERÉ ŽEŠŤOVÉ NÁSTROJE V UKÁZCE „CHRÁPALI“ ?

- A) POZOUNY B) FLÉTNY

8) DO KTERÉ SKUPINY BYS ZAŘADIL(A) HOUSLE? ZKUS JI NAPSAT

4.5. Charakteristika výzkumného souboru

Pro uskutečnění výzkumu jsem si vybrala 3. Základní školu v Jirkově, kam docházejí převážně děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Konkrétně jsem zapojila 2. stupeň, kde by se mělo opakovat a navazovat na základy. Avšak spolupráce v těchto skupinách je někdy komplikovanější, jelikož rodiče své děti ve vzdělávání tolik nepodporují a nerozšiřují jejich rozhled. Předpokládala jsem tak obtížnější náročnost při kooperaci. Pokud však dílo Ilji Hurníka zaujme i v těchto třídách, myslím, že se zajisté osvědčí i na jiných běžných školách a nebude problém takto dále pokračovat nejen tam.

4.6. Výzkumný soubor

Složení jednotlivých tříd vypadá následovně. 6.B sestává z jednadvaceti žáků, 7.A z dvaceti žáků, 8.A z čtyřadvaceti a 9.A z šestadvaceti.

4.7. Metoda sběru dat

Ke konci hodiny jsem žákům rozdala test, jenž je uveden v příloze. Žáci odpovídali na 8 otázek, z nichž 2 byly otevřené úlohy se stručnou odpovědí a zbytek dichotomické úlohy. U prvních 4 otázek byla rozhodující sluchová analýza, kdy jsem dětem zahrála na klavír jednotlivé tóny, intervaly nebo malý úsek skladby. U dalších otázek již rozhodovaly mezi dvěma odpověďmi, přičemž jen jedna z nich byla správně. Pouze u dvou otázek měli žáci vpsat jednoslovnou či dvouslovnou odpověď.

“Kapela Vám chce leccos vyprávět. A teď si řeknete: Jak chce vyprávět, když na to nemá slova? A přece má. Kapelo schválně. Řekni dětem třeba něco strašidelného. No tomu přece musí každý rozumět. To bylo vyložené strašení. Nebo kapelo, řekni teď dětem něco roztomilého, něco s úsměvem. Nebo si představte, že by se na Vás kapela rozzlobila. Ne, ne, já vím, Vy jste výborně vychované děti, ale kdyby. Jak by asi orchestr řekl, že se na Vás hněvá? Vidíte? Taková kapela se dovede strašně rozčílit, pozor na ni! Ale ona umí také konejšit. Říkat tak jemná a laskavá slova, jakoby Vás někdo pohládl. Jen si poslechněte, jak dovede být něžná a milouká. Pro Pána krále, tohle že má být něžná řeč, jako pohlazení? Pozouny, vy se na to nehodíte! Ať to zkusí někdo jiný. Flétna, ta umí mluvit hebounkými slovy jako samet.”²⁹

4.8. Průběh sběru dat

Ze všeho nejdříve jsme se domluvili s ředitelem 3. ZŠ v Jirkově na spolupráci a poskytnutí prostoru k uskutečnění tohoto výzkumu, formulář dokládám v příloze.

V průběhu známkování jsem dodržovala zaběhnutá kritéria hodnocení paní učitelky Hudební výchovy Mgr. Kateřiny Kusé.

V testu mohli žáci udělat maximálně 8 chyb. Vytvořila jsem dva druhy bodové škály, první pro 6. a 7. třídu, druhou pro třídu 8. a 9. Přirozeně jsem zachovala princip přísnějšího hodnocení u vyšších ročníků, jelikož by měli zvládat více učiva. Také u otázek

²⁹ HURNÍK, Ilja. Umění poslouchat hudnu [zvukový záznam na CD]. Praha: SUPRAPHON, (C) 2012.

zaměřených na sluchovou analýzu jsem u 8. a 9. tříd používala náročněji rozpoznatelné tóny a melodické intervaly.

Bodová škála vypadala následovně:

Hodnocení 6. a 7. tříd:

0 - 1 chyba = známka 1;

2 - 3 chyby = známka 2;

4 chyby = známka 3;

5 - 6 chyb = známka 4;

7 - 8 chyb = známka 5

Zde jsem nejdříve určila mezník přesně v polovině, která je hodnocena známkou 3. Protilehlé známky 1 a 5, 2 a 4 mají rozmezí 1 bodu.

Hodnocení 8. a 9. tříd:

0 chyb = známka 1;

1 - 2 chyby = známka 2;

3 - 5 chyb = známka 3;

6 - 7 chyb = známka 4;

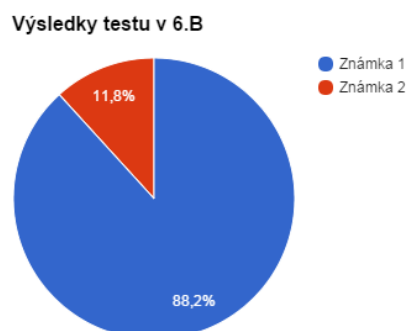
8 chyb = známka 5

Zde je test hodnocen přísněji, průměr má největší rozsah, tedy 2 body. Protilehlé známky 2 a 4 mají rozmezí 1 bodu. Za známku 1 se nesmí udělat chyba. V případě plného počtu chyb následuje známka 5.

V příloze se nachází vzory vyplněných testů z každého ročníku.

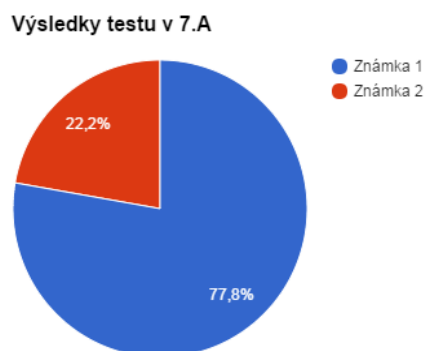
5. Prezentace výsledků

Graf č. 1

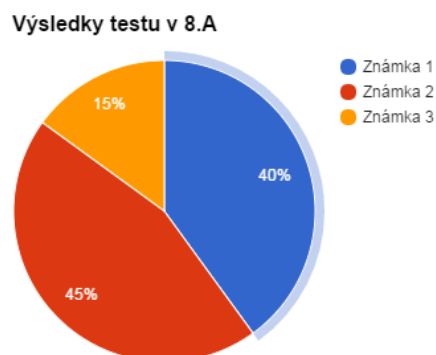
Graf jasně ukazuje, že valná většina žáků 6.B test splnila úspěšně. Menšina, která byla ohodnocena známkou 2, dělala chyby převážně u poslechové analýzy intervalu a u úlohy se stručnou odpovědí zaměřenou na určení hudebního nástroje. U této třídy jsem byla obzvláště mile překvapena, jelikož si přála další hodinu obdobného rázu.

Graf č. 2

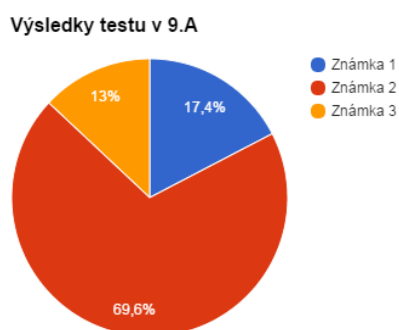
Obdobný scénář se opakuje i u 7.A. Chybovost menšiny je téměř dvakrát větší, avšak úspěšnost je zde opět zřetelná. Nejčastější chyby se rozšířily v oblasti sluchové analýzy a taktéž u úlohy se stručnou odpovědí zaměřenou na určení hudebního nástroje.

Graf č. 3

Situace v 8.A už dopadla odlišně. Nejvíce zastoupena je zde známka 2, těsně za ní s o 5 procent nižší úspěšností známka 1 a nakonec menšina se známkou 3 s 15 procenty. V této třídě jsem u druhé úlohy se stručnou odpovědí požadovala zařazení nástroje do dvou skupin, tedy dvouslovnou odpověď. Právě u ní se hodně chybovalo, buď špatně určili jednu ze dvou kategorií, nebo druhou kategorii vynechali úplně. Také se nejvíce chyb vyskytovalo u sluchové analýzy, kdy žáci nepoznávali, zda se jednalo o tón hodně vysoký či hluboký, což paradoxně nižší ročníky rozpoznaly bez problému. Největší chybovost se objevovala i u určování melodického intervalu. Vzhledem k zachování principu přiměřenosti jsem použila malou sekundu.

Graf č. 4

U 9.A se pořadí známek oproti 8.A nemění, nicméně jejich četnost už ano. Naprostá většina známky 2 se oproti 8.A navýšila o téměř 25%. Ze všech tříd měla 9.A nejméně jedniček. Na druhou stranu si oproti 8.A polepšila v zastoupení známky 2 o 2%. Chybovost v otázkách se vyskytovala ve stejných otázkách jako u 8.A.

6. Diskuse

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, zda je Hurníkovo Umění poslouchat hudbu stále aktuální a aplikovatelné na 2. stupni základní školy. Zajímalo mě, jak budou žáci reagovat na tento způsob výuky. Obzvláště vezmeme-li v potaz fakt, že jsou děti zvyklé převážně na zvuk klavíru i proto, že jim paní učitelka hudební výchovy nemá možnost zahrát na různorodé nástroje. Dále jsem byla zvědavá, zda Hurníkovo vyprávění děti zaujme, hlavně kvůli autorovu způsobu řeči a výběru slovních spojení. Předpokládala jsem, že pro ně bude skladatelovo průvodní slovo neobvyklá záležitost.

V hodině jsem pracovala hned s úvodní nahrávkou z 1. alba Co umí hudba, kde Hurník malým posluchačům představuje kapelu. Na základě tohoto povídání a „muzicírování“ si děti sluchově uvědomovaly teoretickou část, tedy základní vlastnosti tónu a propojovaly vztahy mezi nimi.

Při uvedení jednotlivých skupin nástrojů děti poznávaly jejich charakteristický zvuk, techniku, jakými vlastnostmi vynikají oproti ostatním instrumentům a proč. Pochopily, že každá kategorie se hodí k vyjadřování odlišných věcí, podnětů, myšlenek, pocitů, elementů atd.

Z reakcí žáků bylo čitelné, že je vyprávění nadchlo, někdy měli možnost se s „chováním“ nástrojů ztotožnit. Autorův důvtip jim nebyl cizí a dokonce je znatelně pobavil. Zpětnou vazbou ze strany dětí mi bylo iniciativní vyjmenovávání a doplňování chybějících hudebních nástrojů do skupin i po poslechu nahrávky.

Abychom vytvořili kvalitní hudbu, musíme blíže znát vlastnosti a schopnosti jednotlivých zúčastněných nástrojů, umět je kombinovat a korigovat. Pokud toto vše svedeme, jsme svědky živého hudebního vyjadřování. Tento princip funguje nejenom v hudebním umění, o čemž se děti skutečně přesvědčily. Daly za pravdu, že hudba vyprávět umí a je možno s ní dále pracovat i v jiných oborech.

Tato reflexe spolu s grafy mne utvrdily o úspěšném konečném výsledku. Sladkou třešničkou na dortu byla prosba od žáků, zda bych obdobnou cestou nemohla vést alespoň ještě jednu hodinu. Mohu s potěšením zkonstatovat, že celý druhý stupeň si z proběhlé hodiny odnesl alespoň příjemný zážitek.

Rozhodně bych doporučila všem učitelům hudební výchovy, aby cyklus Umění poslouchat hudbu zakomponovali do svých vyučovacích hodin. Jednak proto, že žáky jednoznačně obohatí a také proto, že poskytne osvěžující náhled na konkrétní látku. Domnívám se, že značnou chybovost u poslechové analýzy zejména vyšších ročníků způsobil nedostatek přímé práce s rozvíjením sluchového vnímání. To mi paní učitelka hned osvětlila a to tak, že na prvním stupni měli často jiného pedagoga, jenž jim na hudební nástroj příliš nehrál, což dokazuje znatelný vliv.

7. Závěr

Cíl, který jsem si na začátku práce stanovila, byl zcela naplněn. Dětská hudební tvorba Ilji Hurníka může být skutečně aplikována v současné době dokonce i na škole s dětmi ze sociálně znevýhodněného prostředí. I zde se dá použít jeho přístup k mládeži. Můžeme tvrdit, že byl blízký dětem, které nejsou zvyklé na tyto metody.

V jeho práci zaznamenáváme nepřehlédnutelné základní principy. Jedním z nich je samotné pojetí hudby. Do svých příběhů a pohádek zahrnuje všeobecná moudrá ponaučení. Dále si zakládá na důležitém faktoru, jímž je ojedinelý prožitek. Upřednostňuje učení formou hry, uplatňuje její primární funkci tím, že rozvíjí dětskou kreativitu a představitivost vedoucí k radosti jako takové.

Mezi jeho dominantní rysy patří profesionalita, pohotovost a důslednost. Jako osobnost pedagoga splňuje všechny vlastnosti v plném rozsahu. Je přátelský, kreativní, trpělivý, empatický a především komunikativní. Všechny tyto přednosti posouvají jeho hudební vzdělávání mladších generací na vysokou úroveň. Bezpochyby si všimneme velmi důležitého způsobu motivace žáků, umí vyvolat zaujetí a nezapomíná na individuální přístup.

Na základě výzkumu jsem tedy zjistila, že jako učitel formuje dětskou osobnost. Je znalcem ve svém oboru a své vědomosti a zkušenosti dokáže předávat dál i s časovým odstupem.

8. Resumé

Tato bakalářská práce se věnuje skladateli, spisovateli a pedagogovi Iljovi Hurníkovi. Snaží se zmapovat jeho život a dílo. Hlavní část se zaměřuje na pedagogickou tvorbu, z níž vytyčuje charakteristické pedagogické rysy, metody a principy. Tato práce je složená ze dvou částí. V teoretické části se snaží shrnout základní pedagogické pojmy z odborné literatury. Ve druhé části, části empirické, vychází z výsledků výzkumu provedeného na druhém stupni základní školy.

Summary

This thesis describes a composer, a writer and a pedagogue Ilja Hurník. It tries to define his whole life and work. The main part is paid an attention on his children's work and outlines his distinctive methods and principles. This work is composed of two parts. In the theoretical part are summarized basic pedagogical terms as it determines professional literature. In the second part, the empirical, based on the research results of students from upper primary school.

9. Seznam použité literatury a pramenů

HOLAS, Milan. Didaktika profesionální hudební výchovy. Praha: Ritornel, 1999, 84 s. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-902-638-0-1. ^[9, 10]

HOLAS, Milan. Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a hudební psychologie. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001, 75 s. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-85883-79-1. ^[14, 16]

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4. ^[23, 24, 25, 26, 27, 28]

JŮVA, Vladimír. Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-85931-95-8. ^[1]

MARTÍNKOVÁ, Alena (ed.). Čeští skladatelé současnosti. 1. vyd. Praha: Panton, 1985, 325 s. ^[17, 19]

MAZUR, Pavel. Hudební činnosti žáků na základní škole: určeno pro posl. pedagog. fak. interního, dálkového i postgraduálního studia. 1. vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta, 1984, 101 s. ^[7, 8]

SEDLÁK, František. Hudební vývoj dítěte: analytická studie. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974, 196 s. Comenium musicum (Supraphon). ^[6, 11, 12, 13, 18]

ŠVARCOVÁ, Iva. Základy pedagogiky. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství VŠCHT, 2005. ISBN 9788070805732. ^[3, 4, 5]

VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011, 456 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9. ^[2]

Internetové zdroje

V Rudolfinu se předčasně slavili devadesáté narozeniny Ilji Hurníka. Hospodářské noviny [online]. [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://art.ihned.cz/c1-58440550-tyden-v-kulture-12-az-18-listopadu> ^[15]

[online]. [cit. 2016-01-27]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ilja_Hurn%C3%ADk#D.C3.ADIo ^[20]

[online]. [cit. 2016-01-27]. Dostupné z: http://www.hurnik.cz/hudba_otec.html ^[21]

NĚMEC, Věroslav. Ilja Hurník - Umění poslouchat hudbu. Harmonie [online]. 2005 [cit. 2016-04-04]. Dostupné z: <http://www.casopisharmonie.cz/recenze/ilja-hurnik-umeni-poslouchat-hudbu.html> ^[22]

Audiovizuální dokumenty

HURNÍK, Ilja. Umění poslouchat hudbu [zvukový záznam na CD]. Praha: SUPRAPHON, (C) 2012. ^[29]

10. Seznam obrázků

Ukázka č. 1: Veselý listonoš

Ukázka č. 2: Divná písnička

Ukázka č. 3: Pavoučí menuet

Ukázka č. 4: V hudební škole

Graf č. 1 – Výsledky testu v 6.B

Graf č. 2 – Výsledku testu v 7.A

Graf č. 3 – Výsledky testu v 8.A

Graf č. 4 – Výsledky testu v 9.A

11. Seznam příloh

Příloha č. 1: Žádost o poskytnutí hospitace

Příloha č. 1: Ukázkový test žáka 6.B

Příloha č. 2: Ukázkový test žáka 7.A

Příloha č. 3: Ukázkový test žáka 8.A

Příloha č.4: Ukázkový test žáka 9.A

12. Přílohy

Příloha č. 1

příloha č. 2 k směrnici 3/2009

Přijato: _____ Poznámky: _____
Jméno: Iva Jankovská Adresa: _____
Ročník: 3. Email: iva.jankovska@centrum.cz Telefon: 776 899 748
Studijní obor: Hudba se zaměřením na vzdělávání
Osobní číslo: **P13B0274P**

Žádost o poskytnutí hospitace

Typ praxe, kterou chcete uznat (průběžná, souvislá, asistentská): hospitace

Kód předmětu: **KHK/BP1**

Odůvodnění žádosti (uveďte název organizace, termín a délku praxe, pracovní zařazení a náplň práce):

Výzkum v rámci bakalářské práce

Datum a podpis studenta: _____

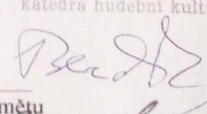
Potvrzení o poskytnutí hospitací

Potvrzujeme, že žadatelce byla v naší organizaci poskytnuta konzultace, hospitace a prostor pro vykonání výzkumné učební hodiny.

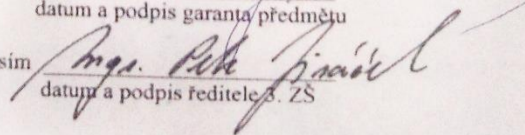
Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
katedra hudební kultury

Vyjádření

Za..... KHK ZČU..... souhlasím x nesouhlasím

24.3.2016
datum a podpis garanta předmětu

Za Ředitele 3. ZŠ Jirkov 25.1.2016 souhlasím x nesouhlasím

datum a podpis ředitele 3. ZŠ

ZÁKLADNÍ ŠKOLA JIRKOV
Nerudova 1151
okres Chomutov
1

Příloha č. 2

MARKEŤA TANČAJOVÁ 6.B

TEST

ZAKROUŽKUJ SPRÁVNOU ODPOVĚĎ

1) DÉLKA TÓNŮ JE:

A) KRÁTKÁ

B) DLOUHÁ

X

2) ZNĚJÍCÍ TÓN JE:

A) VYSOKÝ

B) HLUBOKÝ

✓

3) ZNĚJÍCÍ PRVNÍ TÓN JE OPROTI DRUHÉMU TÓNU:

A) VYŠŠÍ

B) HLUBŠÍ

✓

4) CO SI MYSLÍŠ, ŽE ORCHESTR ZROVNA „VYPRÁVÍ“?

A) NĚCO ROZTOMILÉHO

B) NĚCO STRAŠIDELNÉHO

✓

5) KTERÉ NÁSTROJE ZNĚJÍ SLAVNOSTNĚ A HÁDALY SE?

A) KYTARA

B) TRUBKY

✓

6) KTERÝ DRNKACÍ NÁSTROJ ZNÍ VZNEŠENĚ? ZKUS HO NAPSAT

houste

X

7) KTERÉ ŽESŤOVÉ NÁSTROJE V UKÁZCE „CHRÁPALI“?

A) POZOUNY

B) FLÉTNY

✓

2 ch.

8) DO KTERÉ SKUPINY BYS ZAŘADIL HOUSLE? ZKUS JI NAPSAT

Smjčcové

✓

2

